

En analys av Samhall AB

Värdet av outnyttjad kompetens

Sammanfattning

Mer än varannan person med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga i Sverige saknar ett arbete att gå till. Det har negativa konsekvenser för individen, samhället och arbetsgivare, som går miste om värdefull kompetens. Samhall har låtit nationalekonomer och socionomer räkna på de samhällsekonomiska vinsterna av att människor med funktionsnedsättning, som tidigare varit utestängda från arbetsmarknaden, kommer i jobb via en anställning på Samhall. Resultatet visar att en inkluderande arbetsmarknad inte bara stärker individens delaktighet och livskvalitet, utan även skapar långsiktiga samhällsekonomiska vinster.

En anställning på Samhall genererar, vid sidan av de sociala värdena, dubbel nytta: ökad produktivitet och skatteintäkter, samtidigt som offentliga kostnader för till exempel vård, ekonomiskt bistånd och kriminalvård minskar. I denna analys tydliggörs hur stora värden som skapas när outnyttjad kompetens omvandlas till samhällsnytta genom att belysa scenarion för tre exempel på medarbetare i Samhall. För varje individ kan den positiva effekten vara mellan 4–60 miljoner kronor fram till pensionsåldern.

Analysen understryker att Samhalls arbete bidrar till både ekonomiska och sociala värden genom att vara en brygga mellan individens behov och samhällets krav. Effekterna är inte bara ekonomiska utan också sociala, där individer genom arbete, individanpassning och stöd kan bygga självständighet och ökad livskvalitet.

Kombinationen av betydande samhällsekonomiska vinster och förbättrad livskvalitet för de anställda gör Samhalls insatser till en värdefull investering för hela samhället. Vinsterna som skapas kan också påverka flera generationer. När individer lämnar utanförskap, ohälsa eller social isolering skapas positiva effekter som även stärker deras familjer och närstående.

En inkluderande arbetsmarknad handlar först och främst om allas möjlighet att vara delaktig i samhället och kunna leva ett självständigt liv. Med analysen vill Samhall också synliggöra den ekonomiska potential som frigörs när fler personer med funktionsnedsättning deltar i arbetslivet. En inkluderande arbetsmarknad stärker inte bara samhället socialt – det är också en investering som lönar sig ekonomiskt.

Bakgrund och metod

Samhall är ett statligt ägt aktiebolag med uppdraget att skapa utvecklande arbeten för personer med funktionsnedsättningar och därigenom bidra till både individens och samhällets utveckling. För uppdraget får Samhall en merkostnadsersättning som syftar till att kompensera för de kostnader som uppstår som en direkt följd av det

arbetsmarknadspolitiska uppdraget, såsom anpassningar av tid och arbetsmiljö samt förstärkt handledning.

Målgruppen för verksamheten är de individer som har svårast att komma in på arbetsmarknaden och redan befinner sig i, eller riskerar att hamna i, ett långvarigt utanförskap. För att åskådliggöra de värden som skapas när personer ur Samhalls målgrupp börjar jobba på företaget används en nationalekonomisk beräkningsmodell som visar på effekterna av Samhalls insatser och lyfter fram hur anställningar inom bolaget påverkar både individ och samhälle.

Anställningar på Samhall har potential att omvandla sociala och ekonomiska utmaningar till samhällsvärden. Individer som är utestängda från arbetsmarknaden och riskerar att hamna i långvarigt bidragsberoende eller kräva omfattande stödinsatser från det allmänna kan genom Samhalls modell bli självförsörjande och bidra än mer till samhället.

För att konkretisera resultaten har Samhall valt att utgå från tre exempel-medarbetare, som beskriver hur individer med olika utmaningar genom utvecklande arbete och nya sammanhang ges möjlighet att bli en aktiv del av arbetslivet. Exempelen har tagits fram i samarbete med Samhalls personal och chefer med djup insyn i målgruppens behov och utmaningar.

Beräkningarna jämför de samhällsekonomiska vinsterna som kan uppstå genom en anställning på Samhall med ett alternativscenario där individen är fortsatt utestängd från arbetsmarknaden och befinner sig i ett utanförskap.

Beräkningen bygger på en samhällsekonomisk modell som utvecklats för att analysera effekterna av Samhalls verksamhet. Modellen mäter:

- Produktionsvärde: Det ekonomiska värde som individens arbete genererar för samhället.
- Minskad resursförbrukning: De besparingar som uppstår inom områden som vård, socialt stöd och rättsväsende.

Beräkningarna utgår från försiktighetsprincipen för att säkerställa att resultaten är realistiska och speglar långsiktiga effekter. Resultat, effekter och antaganden som inte kan styrkas av tillgängliga data har därför utelämnats ur beräkningarna.

Resultat

Rapporten visar att Samhall skapar betydande positiva samhällsvärden genom att omvandla människors outnyttjade resurser till efterfrågad och ianspråktagen kompetens.

Anställningar på Samhall bidrar till två huvudsakliga effekter:

- Ökad produktivitet och skatteintäkter:
Utöver hur viktigt det är för individen med ett jobb genererar varje medarbetare i Samhalls arbetsmarknadspolitiska uppdrag ett ekonomiskt värde för samhället. Om medarbetaren dessutom övergår till ett arbete på den ordinarie arbetsmarknaden kan effekten uppgå till flera miljoner kronor. De största värdena skapas i kommunerna.
- Minskad offentlig resursförbrukning:
Genom förbättrad hälsa, minskat bidragsberoende och mindre behov av insatser från exempelvis vård, omsorg och rättsvårdande myndigheter, frigörs betydande resurser inom den offentliga sektorn.

Dessa effekter påverkar flera nivåer i samhället:

- Kommuner:
Ökade skatteintäkter och minskat behov av ekonomiskt bistånd.
- Regioner:
Minskade vårdkostnader tack vare förbättrad hälsa hos de anställda.
- Staten:
Ökade intäkter från arbetsgivaravgifter och skatt samt ev. minskade kostnader för kriminalvård och rättsväsende.

På följande sidor beskrivs de samhällsekonomiska effekterna när tre exempel på medarbetare inom Samhall kommer i jobb genom en anställning i bolaget. Exemplet är väl representerade bland Samhalls medarbetare men utgör inte dess helhet. De jämför effekterna av att en person får anställning i bolaget med vad som skulle ha hänt om personen blivit anställd och fortsatt vara utestängd från arbetsmarknaden.

Exempel 1: Risk för utanförskap

Utgångspunkt:	En ung vuxen med kognitiv funktionsnedsättning som lever i social isolering.
Scenario utan anställning:	Sämre fysisk och psykisk hälsa till följd av isolering samt fortsatt beroende av bl.a. ekonomiskt bistånd från kommunen.
Effekt av Samhall-ansättning:	<ul style="list-style-type: none"> – Förbättrad hälsa genom struktur och rutiner i vardagen. – Minskad konsumtion av stödinsatser och vård till följd av förbättrad psykisk hälsa och bättre fysiskt välmående. – Ökat produktionsvärde och förbättrad livskvalitet.
Samhällsekonomisk effekt:	Totalt upp till 4,5 miljoner kronor i positiv samhällsekonomisk effekt fram till pensionsåldern.

I det första exemplet beskrivs en ung vuxen med kognitiv funktionsnedsättning som på grund av social isolering och brist på rutiner har svårt att bygga ett självständigt liv. Anställningen på Samhall innebär en möjlighet för individen att skapa rutiner, stärka sin självkänsla och bygga upp sociala kontakter. Även om individen inte förväntas gå vidare till annan anställning på den ordinarie arbetsmarknaden bidrar arbetet på Samhall till minskade samhällskostnader för stöd och vård för såväl psykisk som fysisk ohälsa, och förbättrar individens hälsa och livskvalitet på lång sikt.

Individen i exemplet, som annars skulle ha fortsatt att leva i viss social isolering och bidragsberoende, visar också positiva ekonomiska effekter genom anställning på Samhall. Efter tre år uppgår de samhällsekonomiska intäkterna till 290 000 kr, där det mesta består av ökat produktionsvärde, skatteintäkter och förbättrad hälsa. Efter fem år har det ackumulerade värdet stigit till 490 000 kronor och vid pensionsåldern är den totala samhällsintäkten drygt 4 miljoner kronor.

Alternativscenariot visar att individens utanförskap skulle ha medfört en kostnad på cirka 405 000 kr fram till pensionsåldern, på grund av ökad vårdförbrukning och fortsatt bidragsberoende. Totalt skapas en samhällsekonomisk effekt på 4,5 miljoner kronor genom anställningen på Samhall, vilket främst beror på att individens arbete bidrar till högre produktivitet och skatteintäkter och minskad resursförbrukning inom vården.

Exempel 2: Risk för ohälsa

Utgångspunkt:	En individ i 40-årsåldern med psykisk ohälsa, fysisk funktionsnedsättning, samt social isolering.
Scenario utan anställning:	Sannolikt ökade vårdinsatser för den psykiska ohälsan och beroende av ekonomiskt stöd.
Effekt av Samhall-anställning:	<ul style="list-style-type: none"> – Stabilisering av individens hälsa, med minskat vårdbehov. – Gradvis ökad självständighet och arbetsförmåga leder till övergång till annan arbetsgivare. – Ökat produktionsvärde genom arbetsinsatsen.
Samhällsekonomisk effekt:	Minskade vårdkostnader och ökat produktionsvärde genererar upp till 12,5 miljoner kronor i positiv effekt fram till pensionsåldern.

Exempel två beskriver en 42 år gammal individ med utländsk bakgrund som upplevt trauma i sitt födelseland och saknar socialt nätverk. En fysisk funktionsnedsättning samt ökande psykisk ohälsa har lett till arbetslöshet och social isolering. Utan en anställning på Samhall hade individen sannolikt fortsatt ha stort behov av vård med ökande stödbehov och försämrad hälsa. Genom anställningen på Samhall ges personen möjlighet att förbättra hälsan, bygga upp ett socialt nätverk och gradvis ta på sig mer ansvar, vilket på längre sikt kan leda till en övergång till osubventionerad anställning hos annan arbetsgivare. Individen utvecklas även i sitt arbete och blir en del av samhällsgemenskapen, vilket skapar både ekonomiska och sociala värden.

För individen, som annars skulle haft en negativ hälsoutveckling, har Samhall-anställningen en långsiktig samhällsnytta både socialt och ekonomiskt. Den direkta ekonomiska effekten av anställningen motsvarar 270 000 kronor efter tre år, då individen får ett minskat vårdbehov för främst den psykiska ohälsan samtidigt som det utförda arbetet bidrar till ökad produktivitet och skatteintäkter. Efter fem år har de samhällsekonomiska effekterna stigit till 510 000 kr, och individens förbättrade hälsa innebär att hen klarar sig utan vårdstöd. Efter 13 år, varav de första åtta åren i subventionerad anställning, uppgår de samhällsekonomiska intäkterna till 2,6 miljoner kronor. Vid pensionsåldern beräknas det ackumulerade värdet till 9,4 miljoner kronor.

I alternativscenariot, där individen kvarstår i ohälsa och arbetslöshet, uppvisas en kostnadsökning med cirka 3,1 miljoner kronor för samhället på grund av fortsatt vårdbehov. Sammanvägt ger anställningen på Samhall en samhällsekonomisk effekt på 12,5 miljoner kronor, vilket främst beror på ökat produktionsvärde och minskade kostnader för bidrag och vård.

Exempel 3: Risk för kriminalitet

Utgångspunkt:	En ung vuxen med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning med bakgrund i lättare kriminalitet och visst missbruk.
Scenario utan anställning:	Potentiellt fortsatt kriminalitet som innebär stora kostnader för rättsväsendet.
Effekt av Samhall-ansättning:	<ul style="list-style-type: none"> – Lämnar kriminalitet och bygger en stabil försörjning via övergång till annat arbete. – Minskade kostnader för rättsvårdande myndigheter. – Ökat produktionsvärde genom och stabila sociala relationer.
Samhällsekonomisk effekt:	Totalt upp till 61 miljoner kronor i positiv samhällsekonomisk effekt fram till pensionsåldern, där de största besparingarna sker inom rättsväsendet.

Exempel tre beskriver en ung vuxen som till följd av en tidigare odiagnostiserad neuropsykiatrisk diagnos inte har lyckats klara skolan. Individen har försörjt sig med tillfälliga jobb men har på grund av arbetslöshet lockats in i kriminalitet och missbruk. Om individen inte får en anställning på Samhall finns en överhängande risk för fortsatt kriminalitet, vilket skulle medföra ökade kostnader för polis, rättsväsende och kriminalvård. Med anställning får individen möjlighet att lämna kriminalitet och missbruk, skapa stabila sociala relationer och utveckla en självständig försörjning, vilket i sin tur bidrar till betydande minskade kostnader för samhället.

I detta exempel ligger den största vinsten i minskade kostnader för rättsvårdande myndigheter. Under de tre första åren minskar kostnaderna med 1,5 miljoner kronor, där individen lämnar kriminaliteten och bygger ett lagföljande och mer strukturerat liv. Vid fem års anställning har kostnadsminskningen stigit till 2,4 miljoner kronor tack vare individens stabila sociala situation och produktionsvärde från arbetet. Efter åtta år i subventionerad anställning bedöms individen kunna arbeta utan stöd fram till pensionsåldern, vilket kan ge en samhällsintäkt på totalt 28 miljoner kronor.

Om individen inte får en anställning, och i stället fortsätter sin brottsliga bana, bedöms samhällskostnaderna efter tre år uppgå till cirka 5 miljoner kronor, efter fem år till 8 miljoner och vid pensionsåldern till hela 33 miljoner kronor. En jämförelse mellan anställning och alternativscenariot visar en samhällsekonomisk skillnad på 61 miljoner kronor, varav det mesta härrör från minskade kostnader för kriminalvård och rättsväsende.

Slutsatser

En inkluderande arbetsmarknad handlar först och främst om allas möjlighet att vara delaktig i samhället och kunna leva ett självständigt liv. Samhalls arbete bidrar dessutom till betydande samhällsvärden genom att omvandla individers outnyttjade kompetens till arbetsinsatser och ianspråktagen kompetens. Kombinationen av ekonomiska vinster och förbättrad social integration gör Samhalls verksamhet till en värdeskapande och inkluderande arbetsmarknadspolitisk insats.

De samhällsekonomiska vinsterna av verksamheten uppgår till mångmiljonbelopp per individ. Genom att skapa möjligheter för fler att delta i arbetslivet, stärker bolaget både samhällsekonomin och individens välmående. Samhall är en viktig aktör i att skapa ett starkare, mer inkluderande samhälle där alla ges möjlighet att bidra och delta.

För ytterligare information om analysen och för att ta del av mer information om exempel och beräkningar, kontakta:

Dan-Aria Sucuri, sakkunnig på avdelningen för Ägarstyrning och samhälle
dan-aria.sucuri@samhall.se